

циональной финансовой системы. Но чтобы обеспечить рентабельность таких операций, здесь также должны использоваться надежные рыночные ориентиры при определении того, как предлагаемая помощь распределяется в пределах банковской системы. Обеспечить это возможно путем предоставления обусловленных определенными рыночными критериями инвестиций в банковский капитал со стороны государства. Глубоко неплатежеспособные банки не смогут и не будут отвечать предъявленным условиям, а следовательно, будут закрываться.

Внедрение рыночных ориентиров и рыночных санкций в реформу банковской и финансовой систем – это единственно надежный путь устранения главной проблемы морального риска. Устранение внутривострановых и глобальных банковских "сеток безопасности", которые создали двойной моральный риск в результате субсидирования страхования как заемщика, так и кредитора, позволит существенно оз-

доровить мировой финансовый рынок. Следовательно, на внутренние банки и глобальные рынки капиталов вновь можно будет возложить надежду как на источник стабильных финансов.

Таким образом, этические проблемы оказывают определяющее воздействие на многие аспекты деятельности в сфере международных финансов. Без их учета и анализа невозможно не только выработка рекомендаций для сбалансированного и безкризисного развития мировой экономики, но и само объяснение процессов в международных финансовых отношениях.

Литература

1. Р.Т.Де Джордж Деловая этика / пер. с англ. – С-Пб.: "Экономическая школа", М.: "Прогресс", 2001. Т.2. – С. 852-857
2. А. Рих Хозяйственная этика. – М.: "Посев", 1996. – 810 с.
3. Е. Шохина Неуловимые // Эксперт № 45 от 02.12.02. – С.61.

В.І. КИРИЛЕНКО,

Київський національний економічний університет

ЧИННИКИ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ВИТРАТ В ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Останні два роки економічного зростання в Україні швидше стали приємною несподіванкою, аніж очікуваним результатом економічних перетворень першого десятиріччя незалежності. Водночас не можна не бачити короткотерміновий характер чинників, а саме: девальвація національної валюти, сприятлива кон'юнктура попиту на українські товари на зовнішніх ринках. Їх вплив не здатний довгий час підтримувати позитивну економічну динаміку. З огляду на те, що ефект дії чинників, які значною мірою забезпечили економічний підйом,

майже нівельовано, особливо актуальним постає пошук факторів зростання довгострокового характеру.

В підсумку це спонукає до аналізу структури інвестиційного ресурсу України, як вирішального чинника довгострокового економічного зростання. І саме інвестиційного ресурсу, а не інвестицій. Якщо інвестиція, як відносини з приводу вкладення капіталу, здебільшого асоціюється з напрямом використання, то інвестиційний ресурс, навпаки, – з джерелом його формування. Подібну відмінність можна продов-

жити й далі. Диференціація економічної сутності інвестиції, як дії та як джерела, очевидна і добре простежується, якщо поглянути на перелік чинників, що їх визначають. Зокрема, інвестицію як дію детермінують управлінські рішення на мікрорівні, інвестицію як джерело – управлінські рішення на макрорівні.

За відправну точку аналізу характеристики основних внутрішніх джерел формування інвестиційного ресурсу України обемо структуру ВВП. За роки економічного спаду і початку економічного підйому питома вага валового нагромадження капіталу у структурі ВВП впала з 23,3% у 1995 р. до 19% у 2001 р. Якщо враховувати зміну запасів матеріальних оборотних коштів, які економічна теорія трактує як короткотермінові інвестиції, то падіння обсягу інвестиційного ресурсу буде ще більшим. Наприклад, у 1995 р. запаси матеріальних оборотних коштів становили 4,4% у структурі ВВП за видатками, в 2001 р. значення цього показника від'ємне – 0,4%. Обсяг валового нагромадження інвестиційного ресурсу майже дорівнює іншій складовій – загальнодержавним видаткам (18,7%). Особисте споживання громадян за цей період скоротилося майже в 2 рази, інвестиційний ресурс, що забезпечує виробничу базу економіки, житлове та соціально-культурне будівництво – у 5,7 разів. Менш за все – тільки на одну сьому – "постраждали" від кризи ті витрати, що спрямовуються на забезпечення органів загальнодержавного управління. Останній факт виглядає майже парадоксальним на тлі проведення в країні широкомасштабної приватизації державного майна та обраного ліберально-демократичного шляху розвитку економіки.

Якщо розглядати факт незавантаженості існуючих виробничих потужностей, то це означає неповне використання у відтворювальному процесі матеріалізованої праці минулих періодів. Трудові здобутки минулих поколінь українських громадян, які повинні слугувати джерелом економіч-

ного розвитку країни, залишаються не тільки поза сферою виробництва, а й слугують тягарем, що гальмує динаміку зростання.

Амортизація формується з двох складових елементів – фізичного та морального зносу засобів виробництва. Якщо перший елемент залежить виключно від матеріально-речових якостей виробничих фондів (надійність, експлуатаційні якості, безпечність), то другий – від темпів науково-технічного прогресу (технології, *know-how*). Означені детермінанти мають різний характер за ознакою ступеня впливу на формування інвестиційного ресурсу: перший є екстенсивним чинником, а другий – інтенсивним.

Інтенсивний чинник з розвитком НТП все більше набуває ознак ключового. Якщо раніше основою для формування амортизаційної політики був фізичний знос виробничих фондів, то сьогодні актуальним є завдання відходу від традиційних директивних моделей обчислення амортизаційних відрахувань та, відповідно, більшого врахування впливу інтенсивного чинника. Ця умова є головною для підвищення рівня конкурентоспроможності української економіки, проте на практиці спостерігається протилежна тенденція – падіння інноваційної активності підприємств. Це за ланцюговим ефектом має негативним чином відбитися на інвестиційному потенціалі України.

Виходячи з цього, можна констатувати, що інноваційне оновлення виробничих фондів в Україні за останнє десятиріччя впало в середньому в 4-5 раз. Отже, за останній період кризи відбулося звуження джерел формування інвестиційного ресурсу в Україні, що негативним чином має відбитися на перспективах економічного зростання та забезпеченні економічної безпеки.

Існуюча невідповідність між вимогами сучасного глобального економічного середовища і амортизаційною політикою є «наріжним каменем» економічного розвит-

ку України. Згідно з оцінками науковців основне протиріччя амортизаційної політики в Україні полягало в законодавчій сфері: "з одного боку, жорстка регламентація нарахування амортизації за нелінійною (прискореною) схемою, з іншого – застосування знижуючих коефіцієнтів для запобігання небажаному зростанню амортизаційних сум" [1, 43].

Залучення значних інвестиційних потоків, вкрай необхідних для забезпечення економічного зростання, як відомо, особливо обмежується наявністю несприятливого інвестиційного середовища. Слід зазначити, що для економіки будь-якої країни та її фінансової інфраструктури портфельні вкладення іноземних інвесторів можуть мати не тільки позитивне значення, а часто й негативне. Сьогодні очевидно, що фінансовий капітал (портфельні інвестиції) може повернутися в Україну тільки за умови посилення тенденції економічного піднесення. Тобто, портфельні вкладення будуть тільки каталізатором економічного розвитку, а не його детермінантом. Ключовими вимогами для заохочення портфельних вкладень є збільшення прозорості ринкових процесів та посилення темпів розвитку інфраструктури фінансового ринку. Що стосується заохочення прямих інвестицій, то тут важливо істотно поліпшити якість урядового адміністрування інвестиційного процесу, який в Україні є надзвичайно зарегульованим, а від того дуже складним. Ці вимоги є ключовими для притоку в Україну капіталу іноземних інвесторів.

Слабкість національного капіталу закриває для нього можливість серйозної участі в приватизації великих промислових підприємств і індустріальної інфраструктури та ставить уряд перед складною проблемою. З одного боку, подальше «притримання» потенційно прибуткових об'єктів української економіки в переформованому вигляді (з розрахунком на "дозрівання" вітчизняного капіталу) призводить до при-

скореної деградації і повного призупинення промисловості, провокує зростання соціальної напруги. Водночас не грошовий розподіл власності між вітчизняними впливовими бізнес-групами не забезпечує реалізації інноваційно-інвестиційних проектів. За таких умов стимулювання і прихід іноземного транснаціонального капіталу в українську економіку розглядається експертами як чи не єдиний спосіб, що дасть змогу якщо не зупинити, то, принаймні, загальмувати процес деіндустріалізації, а відповідно – і соціальної деградації в Україні.

Проте залучення іноземних інвесторів на ґрунті приватизації може мати неоднозначні наслідки. Підприємства продаються за низькими цінами, що притягує спекулятивний капітал. Власне підприємство при цьому може зовсім не одержувати інвестиційних ресурсів. Натомість воно одержує зобов'язання щодо сплати прибутку. В макроекономічному масштабі це загрожує погіршенням платіжного балансу країни, а тим самим знижує рівень її економічної безпеки.

Дослідження структури інвестиційного ресурсу України свідчить, що, з одного боку, ключовим елементом у концепції формування джерел інвестиційних ресурсів є уряд, який визначає амортизаційну політику, грошово-кредитну, бюджетну, податкову. З іншого, істотний вплив на динаміку інвестицій справляє ступінь розвитку фінансової, фондової інфраструктури економіки країни. Не менш суттєвим є й те, що між цими детермінантами існує рефлексивний зв'язок, тобто вони є взаємопов'язаними, а напрям впливу може бути двостороннім. Наприклад, кредитна, інвестиційна репутація Уряду впливає на фондові індикатори. І навпаки, низька активність портфельних інвесторів на внутрішньому ринку країни є показником низької довіри інвесторів до його економічної політики. В сукупності це свідчить про необхідність цілісного підходу до спрямування всього

комплексу важелів (державних і ринкових) на формування інвестиційного ресурсу України.

Крім того, процеси глобалізації та економічна парадигма повинні бути первинними при визначенні внутрішньо економічної стратегії та моделі поведінки як державних інститутів, так і суб'єктів господарювання для підвищення ефективності інвестиційних ресурсів в забезпечення економічної безпеки.

Проведений аналіз структури інвестиційного ресурсу України (до того ж не за всіма його складовими) дають підстави очікувати, що процес економічного зростання в Україні може виявитися не тривалим, оскільки достатньою мірою не ґрунтується на дії необхідних фундаментальних чинників. І хоч ми розглянули домінуючі тенденції лише в інвестиційній сфері, проте результатів цього аналізу достатньо, щоб зробити такий висновок.

Уже очевидно, що в Україні поступово формується економічна структура, у якій значну роль в будь-якому разі відіграватиме транснаціональний капітал (західний та/або російський). В остаточному підсумку

В.Є. МОМОТ,

Дніпропетровський університет економіки і права

ЕВОЛЮЦІЯ РИНКОВИХ ВІДНОСИН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СИСТЕМ УПРАВЛІННЯ ПРОМИСЛОВИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Світовий клас в організації виробництва (World Class Manufacturing – WCM [1], ВСК) вимагає насамперед упровадження нових підходів до управління підприємством та нового рівня використання досягнень у галузі інформаційних технологій. Вихід на світовий рівень забезпечується на основі ефективного використання сучасних здобутків наукового менеджменту і форму-

присутність ТНК відчують не тільки окремі області і сегменти ринку. Транснаціональний капітал вплине на економіку і політику в цілому. За таких обставин єдиним конструктивним кроком може стати розробка комплексної системи законодавства, що регламентує діяльність ТНК в Україні і визначає взаємні права та зобов'язання транснаціональних корпорацій та української держави. Здатність української політичної та економічної еліти свідомо діяти в умовах «примусової глобалізації» стане індикатором її політичної зрілості та здатності забезпечувати економічну безпеку держави.

Література

1. Болховітінова О.Ю., Довганюк Л.В. Економічні засади і напрямки реформування амортизаційної політики // Економіка і прогнозування. – №2. – 2000. – С.43.
2. Онишко С.В. Структура інвестиційного ресурсу України та перспективи економічного росту // Актуальні проблеми економіки. – № 2. – 2002. – С.18-24.

вання стратегічного мислення, що враховує еволюцію ринкових відносин, розробок комплексних методів створення та освоєння виробництва, маркетингу та розподілу нових продуктів, а також створення організаційних структур, що є безумовно стійкими по відношенню до нестабільності економічного середовища.